



ՕՐԱԳԻՐ ԱՅԼԱԲԱՆԱԿԱՆ

12 ՕՐԱԳԻՐԱՐ

ԵՐԿՐՈՐԳ ՏԵՐԻ 1861

ԹԻՒ 41

ԱՐԵՒԵԼՆԵՆ ԴԱՐՐ ԻՆՉՈՒՅԻ ՉԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻՐ

Տես նախընթաց քիւր, եւ շարունակութիւնն:

Ինչպէս որ (անցեալ թուոյն մէջ) քիչ շատ տեսնուեցաւ, թէ մեր հաստատ գրութիւնն՝ Հոգեւորդ ամեն բանի մէջ նախամեծար համարել և ըստ այնմ պատուել է: Եւ այս որ սկզբունքներու վրայ հիմնելնիս ալ՝ մէկ բանի խօսքով պարզեր էինք. և արդ հոս կը մնայ այս մասին մէկ քանի խօսք ևս յաւելցընել, որպէս զի գրութիւննիս աւելի բացայայտուի*:

Աստի, մինչև ցարդ գրածներնէս չի հասկըցուի թէ՛ Հոգեւորդ այնքան մեծարելով, մարմնաւորը իսպառ ատել, կամ ոչինչ համարել կուզէինք կամ կուզեմք. քաւ լիցի. այլ ըստ

* Ստուգիւ հարկ մը չի կար, որ այս մասին այսքան երկարաբանութիւններ ընէինք, քանի որ նախ սրտագէտն Աստուած, մեր ամենուս սիրտը, եւ մեր ինչ հոգւոյ ծառայելը գիտէ. ու մանաւանդ Հոգեւորական մասանց վրայ ունեցած ջերմեանդ սէրերնիս քաջ կը ճանաչէ, (այլ է մարդկային տկարութեամբ մեղաւոր ըլլալնիս). երկրորդ՝ գիտեն նաեւ այս մասին մեր ունեցած ճշմարիտ ոգին ամեն անոնք, որոնք մեր այլ եւ այլ գրութիւնները ուղղամտութեամբ կարգացներ, ու անոնցմով ըստ կարի իմացներն մեր հաստատ գրութիւնը. բայց որովհետեւ ատենէ մը ի վեր մեր վրայ բաւական գայթակշռողներ եղած են, իբր թէ՛ մենք ճշմարտութիւնը, յաղագս մամոնայի, գրուանի տակ ծածկելով, յանիրաւի կը մըցինք եղեր կազ մը իրաւասէր, արդարասէր եւ իբր լուսաւորեալ մարդոց հետ, եւ անանկով Ազգին մէջ կերպ կերպ գծողութիւններ հանելով, Ազգային յառաջադիմութեան կը վնասենք եղեր, եւայլն եւայլն:

Ստակալն գրպարտութիւն մեզ համար:

Ահա դասինք կարգաւ եւ ըստ ամենայնի հերքելու, եւ այն յանիրաւի գայթակղեալ սրտերը բռնկելու համար պարտ յանձինս համարեցանք, նախապէս մեր անկեղծ գրութիւնը լաւագոյն կերպիւ պարզել, որքան որ մարդկային կարողութիւնը կը ներէ:

Աստի ներողամիտ լինին մեզ ընթերցողք՝ այս խնդրոյն վրայ խօսքերնիս երկարելուն:

աշխարհի, և ըստ Աստուածային պատուիրանաց, ամեն ատեն Հոգեւորդ Հոգեւորին, մարմնաւորը մարմնաւորին սեպհականելով, պէտք եղած տեղեր երկուքին ալ ըստ պատշաճի յարգուին, ու մեծարուիլը փափաքանօք ուզեր, և անոնց համար պարտ ու պատշաճ եղած առանձնակի, և նուիրական ծառայութիւննիս քաջ ճանաչեր, և ըստ այնմ յորդորեր եմք, միշտ Քրիստոսի այն՝ «Տուք զԱյսերն և այն» պատուէրը մտքերնուս մէջ տպաւորելով. զոր ինչպէս ասոր վրայօք, «ո՞րն է Այսեր և ո՞րն է Աստուծոյն» վերնազրով յօրինուած Յօդուած մըն ալ ունիմք պատրաստ, որ յաջող առթի մը մէջ պիտի ի լոյս հանեմք ի հասկացողութիւն մեր ճշմարիտ (ըստ սմանց Լուսնաւոր) գրութեան: Սակայն այժմիկ յիշեալ Յօդուածէն քաղելով այսքանը միայն կըսեմք թէ՛ Քրիստոսի սոյն Պատուէրը, մարդկանց երկրաւոր ճամբորդութեանը, և անոնց կարճատեւ կենաց շրջանին՝ ամենայնապէս և ամենաօգտակար առաջնորդ մը ըլլալով, պէտք կըլլայ որ երկրիս վրայ ուղիղ ճամբայ սիրող մարդիկ, ուղղակի անոր ցըցուցած, փախճանը միշտ բարի ճամբուն առանց խոտորելու հետեւին:

Ո՞րն է ցըցուցած այն բարի և ճշմարիտ ճամբան:

Ե՛ն է թէ՛ աշխարհի վրայ ի յերկնից աւանդ տրուած բոլոր Հոգեւորի վերաբերեալ գործերը, յանտեսանելին Աստուծոյ, և Իւր տեսանելի փոխանորդներուն յառկացուցած, որ և է իսկ, և մարմնաւորին վերաբերեալները, առանց Հոգեւորը փոքր ինչ մնասելու. Այսեր և նորին Իշխանացը ընծայելով հարկ է որ Աստուածափախ և արդարասէր մարդիկ, իրենց բոլոր գործերնուն ուղղութեանն ու յաջողութեանը համար՝ յիշեալ Պատուէրը իբրեւ ամեն արդարութեանց ու ճշմարտութեանց կշիռ մը՝ հանապազ ձեռք առնուն, անոր աշակողմը Հոգեւորն ու ձախակողմը մարմնաւորը գնելով, և միշտ

Հոգեւորը ծանր ու զգուշութեամբ կշռելով՝ Քանգի կշռոյն Հոգեւոր կողմը յաւիտենականութիւն կը կշռէ, իսկ մարմնաւոր կողմը ժամանակաւորութիւն։ Այն կշռոյն լեզուն աջ կողմը նայած առեն, Երկնային անանցանելի և Երջանկալի փառաց Զանապարհը կ'առաջնորդէ իսկ ձախ կողմը երկրաւոր և անցանելի կենաց ձախան։

Ա երջապէս սքանչելի կշիւ մը, որ մէկ կողմը անմահութիւն, միւս կողմը մահ կը կշռէ։ Բայց որպիսի մահ և որպիսի անմահութիւն անկիւն որոշելու սոյն կշիւը կշռողին ձեռքն է, որ ինչպէս ապագային ելելու վերոյնշեալ Յօդուածին մէջ պարզուած պիտի տեսնուի։ այժմիկ այսքանով բաւականանալք։

Եւ արդ ո՞վ մարդիկ, Քրիստոսի յիշեալ պատուէրին վրայօք համառօտի և բանաստեղծական ոճով մը տուած այս բացատրութիւնն նիս շիտակ է, Ս. Քրոյց համաձայն է արդեօք կարծեմք անշուշտ։ Եսանկ ըլլալով, զանոնք աշխարհի վրայ յար և նման ՚ի դործ դնելն հարկ է, պարտաւորութիւն է։ Ըստ մեզ՝ անտարակոյս։ Բայց ըստ ձեզ... ան չի գիտեմք։

Սահայն սա զիմացնիս կեցող՝ անունով ուղղափառ, վարմունքով չարափառ, երկուորեակ օխմարներուն նայեցէք, որ ինչպէս լրբաբար, և՛ լէ՛ կը պատասխանեն։

Հապա ի՞նչ։

Պէտք է որ, իւրեք, այն կշռոյն աջ կողմինը որ է Հոգեւորը, կամ մէջէն բոլորովին ելլէ, և կամ ձախ կողմը անցնի, այն կողմինը՝ որ է մարմնաւորը, աջ կողմը անցնելով։ Ես ալ չըլլայ նէ ինչպէս ինչ, աջակողմեանն ու ձախակողմեանը, այսինքն Հոգեւորը ու մարմնաւորը իրարու հետ խառնելով, մարմնաւորական միութիւն մը կազմուի, որով մարդիկ երկրի վրայ աղատաբար ուղած կիշառքնին կշռեն... որ ըսել է խելքերնուն փշածը անվեհեր ՚ի դործ դնեն։ Արման նէ աղէկ ա՛, բայց կը յիշե՛ն անգամ մըն ալ այս մոլորամիտները թէ. եթէ որ իւրենց ըսածին պէս (պարզ խօսելով), Հոգեւորը իր առաջնութիւնը կորսնցընելու ըլլայ, որ կարելի՛ բան չէ, և կամ Հոգեւորն ու մարմնաւորը, և անոնց որոշեալ սահմանները իրարու խառնուելու որ ըլլան, թողումք Եստուածաւորս կողմը, սա երկրագունդիս վրայ ի՞նչ ահարկիւ պատերազմներու ասպարէզներ, ի՞նչ սոսկալի արիւնհեղութեանց ձորեր, ու ի՞նչ

ահաւելի կռուոյ և խուճուլութեանց դաշտեր կը բացուին։

Եսանք նիւթական, հապա բարոյական զարհուրելի և ամենայեալին վնասներ ու կորուստներ... Ես կողմն ալ թող մանանելի չափ հաւատք ունեցողը մտածէ, մենք եւս տխմարներուն տուած պատասխանը լսեմք, որ անխոյժ թաքար կրսեն։ ի՞նչ։

«Եսանք տղայական, կրօնամոլի կամ անուայի խօսքեր են, ատ բաները կամ գիւղուածական են, և կամ ուղղակի Հոգեւորին՝ մարմնաւորէն ազատ և անկախ ըլլալէն կը պատճառեն. ասոր համար է որ կը սլուալք, կը կռուիւք, որոտումներ կը հանեմք, որ Հոգեւորը մարմնաւորին իշխանուեր ներքեւ մանելով, միշտ անոր առաջնորդած ձախայէն քալէ։ քանզի մարմնաւորն է՝ որ յաշխարհ պայծառութիւն, ազգաց փրկութիւն, մարդկանց խելք, միտք, իմաստութիւն ու լուսաւորութիւն կը շնորհէ», մանաւանդ Ժողովոյ յորդիւն, սա մուցան բնելու։ Եփսոս, ցաւելու հանդամանք։

Ի՞նչ պատասխան կրնամք տալ այս կարգ անձոնի, անկրաւ, անօրէն և ամենախալ զրուցուածքներու կամ կործիններու, եթէ է. չեմք գիտեր թէ աշխարհի ո՞ր մասին մէջ լուսած ու տեսնուած բաներ են ասոնք։ Երեւելք, Երեւմտք, Հիւսիս, Հարաւ. և կամ որ օրէնքի մէջ կայ այս օրինակ մոլեական գրութիւններ, գաղափարներ։ Մոլախականի՞. Սաւապաշի՞. Քրիստոսեի՞. Մահմետականի՞... Ինչու երբեք. ո՛չ մէկ ակզ մը լուսած ու տեսնուած է, և ոչ մէկ օրէնքի մէջ կայ այս օրինակ բաներ։ Բայց եթէ այս չորս օրէնքին մէկուն մէջէն բուսած, ու նոր կազմուած օրէնքի մը մէջ եղած ըլլայ, և կամ կարելի է բայց ի աշխարհի այս չորս մասէն. ուրիշ մէկ կողմը բնակող խոտաբոյժ մարդոց դրութեանը մէջ գտնուի, որոնք դեռ մեզի անձանութ եղած ըլլան։

Ա երջապէս ուր որ ալ ըլլայ դարձեալ ընդունելի բաներ չեն ասոնք, չի աշխարհս Հոգեւորով ստեղծուած ու Հոգեւորի վրայ հիմնուած է. անոր ամեն մէկ օրէնքները, կարգն ու կանոնը՝ առաջնապէս Հոգեւորական է։ Հոգեւորը խախտելուն պէս՝ աշխարհս ալ կը խախտի, անոր պզտիկ մէկ օրէնքը, կարգը կանոնը վնասուելուն պէս՝ աշխարհի ամեն բանը կը վնասուի եւ թէ Հոգեւորը տկարանայ կամ բոլորովին մէջէն վերնայ, ահա աշխարհի կործանումը կը հասնի,

կրլար հաճութեամբ սրտի մեր այս հալ զրու-
թիւնը փոխելով, վերոյիշեալ տխմարներուն առ-
նակէն զրուիւններ սիրով հետեւինք, և այն-
պէս ձայներնիս հասած տեղերը՝ ոչ միայն պատե-
րէ Զոհարեան օրացոյցն . . . ուրիշ մեղի հոգեւոր . . .
անհրաժեշտ անոր անունը . . . և այլն, և այլն, ըսելնե-
րով քարոզութիւններ ընելնք . . .

Բայց չէ՛ բարեկամ մեր, չէր այսպէս, այլ
բոլոր Ս. Գրոց վիպութիւններով հաստատա-
պէս ստուգած էինք, թէ մեր գրութիւնը՝ ճշ-
մարտութեանց յամենայնի համաձայն է, ասոր
համար բնաւ մէկ ժամանակ, և ինչ ալ որ ըլլար,
երբէք չէինք կրնար՝ այս ներքին համոզմամբ ըն-
դունած գրութիւննիս փոխել, չի փոխելով ալ
հանգիստ չի պիտի կրնանք ընելուն՝ խիստ մօտէն
նշմարելու էինք. «Ի՛նչ բաներով ք. գլխաւորա-
բար՝ մեզի դէմ յուզուած կերպ կերպ բարեկամ-
էան ջանքերուն վայրկեան մը չի պիտի դադարե-
լին քաջ նկատելով. «Լ՞ոյն ինչու» . երկու գը-
րութիւն իրարու խիստ հակառակ գալուն .
«Ուրեմն . . .» Ուրեմն պարտ էր մեզի ալ խո-
հեմութիւնը ձեռք առնելով, վճռողական ճամ-
բայ մը որոշել. Եհա երկու ամիսէն եւել Ե-
րեւելեանք չի հրատարակուելուն մէկ պատճա-
ռըն ալ այս բանն էր. Սոյն միջոցիս միակերպ
կը խորհէինք ասոր վրայ, մանաւանդ Երեւե-
լեանք՝ Քաղաքական օրագիր ընելու հրամանը
չատմանիս ի վեր .

Արեւմտեան մէկ կողմանէ այս բարոյական
անասնելի վշտերէն ձանձրացեալ, միւս կողմա-
նէ ըստ բաւականի նիւթական վնասներէն նեղ-
եալ, կամայ և ակամայ ստիպուեցանք, Երեւե-
լեան Դարը Օրագրութեան ապարեղէն ետ
կոչելու որոշումը ընտրել, հարկ եղած մեր վեր-
ջին պարտաւորութիւնները ամբողջ կատարելով,
և միանգամայն դատաստաննիս Ետուծոյ ար-
գարութեանը ձգելով . . .

Մինչդեռ այս վերջին խօսքերը բարձր
ձայնիւ, և երած սրտով մը կը գրէի, յանկարծ
սննեկիս դուռը բացուելով, երկայն հասակ և
աղեղարդ ծերունի մը ներս մտաւ, ու քաղա-
քավորութեամբ մը զիս ողջունեց. «Լոյն ատեն՝
իրենով ըլլալն ու ի՛նչ նպատակաւ գալը չի հար-
ցունելով, անմիջապէս ոտք ելայ, և իր սիրա-
լիւ ողջոյնը ամենայն ակնածութեամբ ընդունե-
լով, զինք սրտատուր հրամցուցի, հանգչելու
համար, զի ծերութեան պատճառաւ բաւական
յոգնած կ'երևէր .

Սպիտակագոյն մազերուն փայլունութիւնը,
կերպարանքին վեհութիւնը, աշուրներուն աղ-
նիւ նայուածքը, և քաղաքավարական ու քաղցր
վարմունքը զիս չափազանց գրաւելով, միա-
կերպ երեսն ի վեր յափշտակեալ կը հայէի. և
ամեն վայրկեան անոր խօսքերը լսել կ'սպասէի .
քանզի իր յանկարծական գալը, և ամեն մէկ
շարժումները կ'իմացնէր թէ՛ մեզի կարեւոր ըսե-
լիքներ ունի . . .

Եյս առաքինի ծերունիին ով ըլլալն, ինչ
նպատակաւ դալն ու մէջերնիս եղած խօսքերը՝
գալ թուով կը հրատարակեմք, զի այս անգամ
ուրիշ և հարկաւոր նիւթ մը ունիմք սկսելու .
Եւ այսուհետե՛ւ Երեւելեանի ընդունած արդի
վիճակին վրայօք հարկ եղած տեղեկութիւննե-
րն ալ՝ յիշեալ խօսակցութեանց մէջ պիտի ի-
մացուի .

ՔԱՆԱՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

ՈՒ ՆՈՐԻՆ ԻՇԽԵՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ

ՊԱՐՏԱԿՈՐՈՒԹԻՒՆՔ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

ՔԼԷՄԵՆՏԻՑ*

«Քահանայք քո զգեցցին զարդարութիւն, և
սուրբք քո ցնծալով ցնծացեն» . (ԴԱԻԹ) .

* Արդարեւ այսպիսի՝ Հոգեւորի եւ Աստուա-
ծաբանութեան վերաբերեալ փափուկ խնդրոյ մը
վրայ երկու խօսք ընելն անգամ մեր գլխին վեր-
բան մըն է, քանի որ այնքան Ս. Իրքերը կեցած,
ու մեր Սրբազան Նախնիքը՝ այս խնդրոյն վրայ բա-
ւական բան խօսած են. բայց եւ այնպէս մեր զը-
րելիքներն ալ անոնց հաւաքումն ըլլալով, նպատակ-
նիս գտնոք հոս անգամ մի ալ յիշատակել է միայն.
որպէս զի ասոնցմով նախ՝ իմաց տամք այն ա-
կանջներուն, որն որ այս միջոցիս բոլորովին խց-
յացած են, ցրցունենք այն աջբերուն, որ աշխար-
հային նկատմամբ կամուս եւ ջարաբար կուրցած են.
եւ այն ականջներուն ու աջբերուն տեքերը՝ գա-
ստնք լսելով ու տեսնելով, (եթէ կը կամին) յանկարծ
մտքերնին բերեն քե «ՔԼԷՄԵՆՏԻՑ» . Եւ «ՔԼԷՄԵ-
ՆՏԻՑ» . . . : Երկրորդ՝ որովհետեւ՝ մենք՝ հրապա-
րակաւ՝ իբր — Քահանայները կոյր գիւրդայն պաշտ-
պանելով — կրօնամոլ եւ այլն, բամբաստած ենք.
ուստի այս գրութեամբ՝ մեր այն պաշտպանութեան
գլխաւոր կետերը յաւ մը պարզելով, ուղղեմք այն
սխալ եւ անմիմ կարծիքները, ու եւս եւ իմացնենք
անոնց՝ որ ցարդ մենք՝ Քահանայութիւնը սոսկ
պաշտպանք ու պիտի պաշտպանենք. եւ այս Աստ-
ուածական պաշտօնը արժանապէս վարող Քահա-
նայները միայն յարգեն ու պիտի յարգենք՝ միմե-
կերջի շունչերնիս: Իսկ անարժանները՝ չէ մենք մեր
կողմէն՝ այլ Ս. Իրոց ու Նախնեաց խօսքերովը ա-

պէտք է որ ունենայ 'ի վարս և 'ի բարս . ևս և 'ի սիրտս , 'ի յաջն , 'ի յախանջս , և մանաւանդ 'ի լեզուս , որ քստ Յակոբայ Արքայան Եւաքելոյն , պարտ է այնպիսին ամեն ատեն իր լեզուն սանձահարէ . եթէ ոչ , կ'ընէ յիշեալ Ս. Եւաքելայը . « Այրապար է կրօնաւորութիւն նորա » . Դարձեալ որքան հարկ է այնպիսոյն , սուրբ մտօք , ամբիժ հոգւով և մարմնով , անխտորախ խորհրդով , և արդար գործով նմանիլ Եստուծոյ ճշմարիտ բարոյն , կամ լինիլ հաւասար Հրեշտակաց , զոր կը պահանջէ աստիճանն Քահանայութեան :

Եւ վերջապէս այս Ս. Կոչման արժանացող շարքէն Ենձր՝ առ երկու կատարելութեանց մէջ զանուելու որքան ջանադիր պէտք է որ ըլլայ . այսինքն է՝ Ս. Գրոց քաջալու տեղեկութիւն , և կատարեալ արքութիւն ունենալ . որ ինչպէս Արդան մեծ Արքապետն մեր՝ Քահանայական բարձր աստիճանը այս երկու հիման վրայ կայացած ըլլալը հոգւով սրբով կը հաստատէ , ըսելով թէ՝ « Եթէ յայս երկուցս մինն պակաս լինի , ոչ կայանայ Քահանայութիւնն 'ի վերայ այնպիսոյն , որպէս շինուած առանց հիման . Բանգի (կ'ըսէ) . եթէ գիտուն է Ս. Գրոց , և ոչ ունի զգործն (այսինքն Արքութիւնն) կամ թէ ունի զգործն և ոչ ունի զգիտութիւնն , անարժան է Քահանայութեան . և ահա այս պիտեացն է անացեալ թէ « Յորդորումն նոցա 'ի սատանայէ է , և ոչ 'ի Հոգւոյն Արոյ » .

Եյս մասին Սուրբն Բարսեղ Հայրապետն ինձ 'իր Կանոնին մէջ առաւել ևս հաստատութիւն կուտայ , ըսելով թէ՝ « Քահանայութիւնն է որ Եստուծոյ է , և է որ 'ի սատանայէ է » .

Եւ արդ՝ ճշմարտիւ սարսափելի իմն է այս բան , ո՛ր ճշմարտիւ Քրիստոնէ եղբարք , երբ մէկ կողմէն այսքան անդին վիայութիւնները աչքերնուս առջին առած , միւս կողմէն ժամանակին այս Արքայան Պաշտօնը վարող անձանց ոմանց անարժան ընթացքը 'ի մօտոյ և ուշիուշոյ նկատեմք Բայց սիրելի Եղբարք . երբոր ըսածներնուս կերպ նկատելով անոնց վարմունքը՝ վերջիշեալ Արքայան վիայութեանց ու պատուիրանաց՝ յամենայնի հակառակ դոնեմք , բընաւ չի զայրանամք ու չի զայթաղուիմք . վասն զի քանի որ Քրիստոսի տառնեղիւ Եւաքելոյ մէջ Յուդայ մը գտնուեցաւ նէ՝ անոնց յաջորդ տառնեղիւ հազար Քահանայից մէջ հինգ , տասը կամ հարիւր Յուդայի (աւելի կամ պա-

կաս) նման Քահանաներ գտնուիլը՝ զարմանալի բան մը չէ , և ոչ իսկ զայրանալու :

Երբարեւ Յուդան ալ առաքեալ , և առաքելական բոլոր արքանութիւններն ստացեալ , մինչև անգամ՝ հրաշագործութեանց արժանացեալ , բայց արժաթամոյ , հեռուաբար դոյ , և յետոյ մատնիչ եղեալ էր . Յիրաւի Փրկչին մեղոյ կենարար Մարմնոյն և Երեանը հաղորդակցեալ , սակայն անով իւր դատաստանն ընկալեալ էր և դատապարտեալ , որպէս կերպէ Հնորհալին մեր 'ի Հարախոցի՝ աւելով « Օր առեալ (Քրիստոսի Մարմնին և Երիւնը) մերկացաւ Եստուածային Հոգւոյն Հնորհաց , մատնեցաւ նախաշարին . . . » . և թէ՝ « Մերկացաւ յինքնէ զԵստուածային սուրբ Հոգին , և զգեցաւ զսատանայ , որպէս հանդերձ արիաւ զերեւաւ » . Եյսպէս ալ՝ այն անարժան անձինքը ստուգիւ Քահանայական Ս. Կարգը ընդունած , և անով Եստուածային պաշտօն մատուցանելով , ստեպ կը հաղորդին 'ի Մարմնոյ և Երեան Տեառն , բայց անտարակոյս իրենք զիրենք 'ի մահ կը դատապարտեն . քանզի այն Եստուածեղէն կերակուրն ու ընկելիքը անարժանութեամբ կերող ու արբեցողը , կ'ըսէ Պօղոս Արքայան Եւաքելայը « Պարտական եղիցի Մարմնոյ և Երեան Տեառն » . և թէ՝ « Դատաստան անձին իւրում ուտէ և ըմպէ , զի ոչ խորէ զՄարմնին Տեառն » .

Եհա գասնք զմօտը ամբելով , ո՛ր աշխարհական Եղբարք , ամենեւին պիտի չի զայթաղուիմք , այնպիսիներուն անարժանապէս բրած Քահանայագործութենէն , զի ինչպէս որ այն ատեն Յուդայի մը չար վարմունքը , տասն և մէկ Եւաքելոյ սրբութիւնն ու բարի համբաւը բնաւ չի փասեց , կամ անոնց առաքելութեան պաւիւնն ու իշխանութիւնը չի նուաստացուց , նոյնպէս ալ այժմ հինգ , տասը կամ (թէ ըլլայ) հարիւր անձանց անարժան ընթացքը , երբեք չի կրնար տասն և մէկ հազար ինը հարիւր անձանց բարի համբաւն , ու անոնց՝ արժանապէս վարած Քահանայագործութիւնը աղաւելի , և կամ իրենց Եւաքելականութեան բարձր պատիւնն ու Եստուածակարգ իշխանութիւնը եղձանել . . .

Եւ արդ՝ յոյժ երանելիք են այնպիսի Քահանայքն , որոնք յատկապէս զգեցեալ են , զայս չորս Եստուածահաճոյ առաքինութիւնս , որ ըստ մասանց հոգւոյն է , այսինքն են , ԽՈՀԵՄՈՒԹԻԻՆ , ԱՐԻՈՒԹԻԻՆ , ՈՂՋԱՆՈՀՈՒԹԻԻՆ ԵՒ ԱՐԴԱ-

խոստման Փրկչին մերոյ, որ ըստ այնմ « Եւ որ արձակիցէք յերկրի եղիցի արձակեալ յերկինս » : Բաւական է որ անոր խոստովանութիւնը ճշմարիտ, և զղջումը ի սրտէ եղած ըլլայ, և անանկով յիշեալ մեղաւորը ամեն արտեղութեանէ մաքրեալ : Հոգւոյն Սրբոյ անսպառ շնորհացը կ'արժանանայ :

Աքանջելի՛ Մախանաամութիւն Եստուածային :

Բայ ի ասոնցմէ, ունին նաեւ այնպիսի իշխանութիւններ, որոնք մի միայն Եստուծոյ յատուկ բաներ ըլլալով, Մորին կողմէն Քահանայք փոխանորդաբար ի գործ կը դնեն, և զարմանալիք են, որ ինչպէս՝ ուրիշ ատեն անոնց վրայ ալ կարգաւ պիտի խօսիմք, եթէ ժամանակը ներէ :

Եհա Քահանայութիւն, և ահա Իշխանութիւն :

Եղէ՛կ, մենք զանոնք քաջ կը ճանաչեմք, և ի սրտէ կ'ընդունինք, և ահա ներկայ խորհրդածութեանս գլխաւոր նպատակն ալ՝ մեր այս ճանաչման ու ընդունելութեան հաւաստիքը հաստատելու համար է : Բայց ասոնց հետ մեկ տեղ « Պարտականութիւնք Քահանայից » առ ժողովուրդն, և « Պատասխանատուութիւնք Մոցունց » առ Երկնաւոր Թագաւորն վասն ժողովրեան... Իհ, որքան մեծ է քահանայութիւնն ու անոր իշխանութիւնը, անշուշտ կրկնապատիկ մեծ է՝ պարտականութիւններն ու պատասխանատուութիւնները : քանզի ժողովուրդի մը Հոգւոր երջանկութեան կամ թշուառութեանը առաջին և վերջին պատճառ՝ Քահանան է կրնանք բնելու, երբ Ս. Եւտարանն ու Եւաքելոց վկայութիւնները բովանդակ ձեռք առնեմք, ալ ասկէ աւելի ի՞նչ մեծ բան կրնայ ըլլալ : Պիտեմք խիստ է բանս այս, ով կարէ խել առանց սարսելու :

Եյո՛, Երջանկութիւնը մարդուս համար Եստուծմէ պարաստուած, մարդը հոն հասցնելու առաջնորդ և միջնորդ՝ Քահանան, մարդս ալ նորին առաջնորդութեամբն ու միջնորդութեամբը՝ այն երջանկութիւնը ընդունելուն ակնկալու... ալ ի խոր խորհիւնք անդամ մը թէ Քահանայութեան պաշտօնը յանձն առնող անձը որքան մեծ պարտականութեան, և հետեւաբար ի՞նչ սարսափելի պատասխանատուութեան մը ենթակայացեալ է առաջի Եստուծոյ և մարդկանց... :

Գոցներ սիրելի, գոցներ այս սարսափելի և

ճանրակշիւ գուռը, զի ասոնց վրայ խորհրդածելու համար ոչ թուղթ կը բաւէ, ոչ գրիչ կը դիմանայ, և ոչ ալ մեր տկար յիշողութիւնը կը գորէ, և սակայն՝ խիստ համառօտելով մը այսչափը ըստ կոյի կրնամք պարզաբանելու թէ՛ աշխարհի մէջ Քահանան հայելի մը համարուելով ժողովրդեան զիմաց, ժողովուրդը ամեն վայրկեան անոր կը նային : եթէ հայելին արօտ է, իրենք ալ տեղը կերպարանք մը կ'առնան, և եթէ փայլուն, ահա այն ատեն թէ հայելին, և թէ նայողներուն գեղեցկութիւնը՝ գուարթ երես կը փայլի վերոյիշեալ երջանկութեան մէջ :

Իարձեալ Քահանան՝ բարձր աշտարակի մը վրայ դրուած լոյս մը ըլլալով՝ այն լուսնոյ շուտ լիզները՝ յաւիտենական Երջանկութեան հասնելու բոլոր ճամբաները պայծառագոյն պիտի լուսաւորէ, որով ժողովուրդը կ'արեւոյ նոյն ճամբաներէն անվտանգ անցնելով, մինչև այն Երջանկութեան կեդրոնը հասնի : Իսկ եթէ այն լոյսը սակաւիկ մի խաւարելու ըլլայ, անտարակոյս ժողովուրդը իր ուղիղ ճամբէն խտրելով, ուրիշ այլ և այլ ճոյսը ճամբաներու կը հետեւի, և եթէ յիշեալ լոյսը բոլորովին սպառի՝ ահա այն ժամանակ խեղճ ժողովուրդը ի խաւար սահելով, յաւիտենական թշուառութեանց կը մատուցի :

Բայց, երբ այն լոյսը աշտարակին վրայ դնող Տէրը յանկարծ դադով, զայն խաւարած տեսնելու որ ըլլայ, չեմք գիտեր թէ՛ որ ատոյիճան պիտի բարկանայ այն Սնդեղին (Քահանայութիւնը արտեղող անձին) դէմ, և ի՞նչ աստիկ պատիժներ, որ արդէն սահմանեալ է, ասանց մէկը զանց ընելու ի գործ կը դնէ : Ինչու որ, իր այն լոյսը չի խաւարելուն համար ի ներքոյ գոլշութիւն չընելուն, բարեւոյժ ժողովրդեան խաւարի մէջ մնալուն, և ատանկով յաւիտեան կորստելուն խեղապէս պատճառ եղած է, և դե՛ռ... :

Հասցա յիշեալ լոյսը դուրսէն մարելու աշխատողներուն... : Հոս անոնց կարգը չըլլալով, ինչպէս վերն ալ ըսինք, մօտեքս Եւայ* համար ալ խորհրդածութեան գուռ մը պիտի բանալք, և այս մասին հարկ եղածները հոն կ'ըսեմք : այժմ սա Քահանայութեան վրայ սխառ խորհրդածութիւննիս առաջ տանիմք :

Շարունակելի

* Յայտնի է քէ՛ Ասոնց բնելովնիս՝ աշխարհականները կ'ուզենք հասկըցնել :

Իմբաղիր-Տնօրին
Մ. Գ. ՏԵՐԻՍԵԱՆ

ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՔԻՆՐԴՅԱՆ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԼԻ ՑԻՃԱՆԱՅԻՄ